

Tulemusvaldkond: riigivalitsemine (Rahvusarhiiv)

Programmi eesmärk: ühiskonna dokumentaalse mälu kestlik säilitamine, kasutamine ning kodanike õiguste tõendamine

1. Programmi eesmärkide täitmine

Mõõdik	2018	2019	2020	2021		2022	2023	2024
				siht	tegelik			
Arhiivimoodustajate (asutuste) arv, kes on Rahvusarhiivile üle andnud digitaalarhivaale	9	15	20	25	40	45	50	55
Nõuetekohastes hoidlates säilitatavate arhivaalide osakaal Rahvusarhiivis, % <i>Koguhulk 10 244 681 arhivaali (1.12.2021 seisuga)</i>	89	89	88	88	88	88	88	88
Arhivaalide kättesaadavus veebis, miljonit kujutist*	19,5	20,9	22,5	26	25,8	27	28	29

*Arvestatud on kõiki kujutisi, mis pole filmid, helid, fotod ega kaardid

- Digitaalarhivaalide üleandmine Rahvusarhiivi on hoogustunud. Digitaalarhivaale üle andnud asutuste arv oli prognoositust suurem, sest lõpule on jõudnud tegevuse lõpetanud maavalitsuste digitaaldokumentide üleandmine. See ei luba saavutatud kasvu veel murranguks nimetada ning siiski võib seekord edaspidiseks prognoosida arvulisi näitajaid (varasemalt „täpsustub 2022. jooksul“). Rahvusarhiiv panustab prioriteetselt sellesse mõõdikusse ning arendab asutuse ja Rahvusarhiivi koostöökeskkonda ASTRA.
- Arhivaalide ümberpaigutamisega Maneeži maja hoidlas 2020. aastal on mõõdiku näitaja 1% võrra vähenenud, kuid sisuliselt jääb muutumatuks kuni Rahvusarhiivi Tallinna keskuse kasutuselevõtuni.
- Arhivaalide kättesaadavust veebis õnnestus prognoosidega võrreldes suurendada. Digitaalse kultuuripärandi tegevuskava 2018–2023 raames Rahvusarhiivi juhitud kuus massdigiteerimise koostööprojekti Kultuuriministeeriumi, Majandusja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga andsid lisaks 3,26 milj digitaalkujutist.

2. Ülevaade programmi meetme elluviimisest

Meede 1. Ühiskonna dokumentaalse mälu kestlik säilitamine, kasutamine ning kodanike õiguste tõendamine

Meetme eesmärk: arhiiviväärtusega (püsiva väärtusega) teabe väljaselgitamine, selle riiklikule säilitamisele vastuvõtmine, nõuetekohane säilitamine ning dokumentaalse kultuuripärandi kasutamise võimaldamine.

Mõõdik	2018	2019	2020	2021		2022	2023	2024
				siht	tegelik			
Arhiivipedagoogilistes tegevustes osalenute arv (inimest aastas)	11758	5789	4500	5000	4330	5000	5000	5000
Rahvusarhiivi virtuaalse uurimissaali külastuste arv (mln korda)	1,2	1,5	1,7	1,2	1,7	1,7	1,7	1,7

Rahvusarhiivi teadus-publikatsioonide arv (tk. aastas)	9	8	7	7	7	7	7	7

Mõõdiku „arhiivipedagoogilistes tegevustes osalenute arv“ näitaja oli ka seekord otseses sõltuvuses pandeemia olukorrast. Siiski õnnestus saavutada sihile lähedane tulemus. Rahvusarhiivi virtuaalse uurimissaali külastuste planeeritud arv tõusis planeeritust suuremaks, kuna veebiteenused pälvisid pandeemia ajal üldiselt suuremat kasutamist. Rahvusarhiivi teaduspublikatsioonide arvuks kujunes prognoosiga võrdne tulemus.

Olulisemad tegevused

Juba mitmendat aastat järjest kasvasid Rahvusarhiivi kogud jõudsalt, küündides tänaseks enam kui 98 riiulakilomeetrini ja 3000 terabaidini. Seejuures on positiivne koostöökeskkonna Astra kiire omaksvõtmine asutuste poolt. Aasta jooksul kasvas Astraga liitumine veerandi võrra, seal kooskõlastatud liigtusskeemide arv lausa kahekordistus. 2019. aastal alanud digiainese kiire kasv jätkus samuti – aastaga lisandus faile ligi 1300 terabaidi ulatuses ehk 73% võrreldes eelmise aastaga. Tuleb mainida ka Rahvusarhiivi kogumistegevuse laienevat haaret. Algatusega „Vaba riik 30 (103)“ jõudis arhiivi mitu unikaalset kollektiooni iseseisvuse taastamise ajast, samuti on tähelepanuväärne väliseesti materjalide jätkuv üleandmine nii idast kui läänest.

Teine 2021. aastat jõuliselt kujundanud valdkond oli digiteerimine, eriti digitaalse kultuuripärandi tegevuskava 2018–2023 raames läbiviidavad massdigiteerimise projektid. 2021. aastal juhtis Rahvusarhiiv kuut projekti, kuhu oli kaasatud kümneid mäluasutusi. Meie oma digikogusse lisandus seeläbi ca 3 miljonit faili paberarhiivaalidest, üle 15 000 fotode digikujutisi ja ca 150 tundi filme. Ilmselt oli tegemist kultuuripärandi digiteerimise rekordaastaga nii Rahvusarhiivi kui ka kogu Eesti kontekstis.

Eelnevaga on otseses seoses Rahvusarhiivi ulatuse hüppeline kasv sotsiaalmeedias. Rahvusarhiivi Facebooki konto jälgijate hulk suurenes 15% võrra, levi oli koguni 42% kõrgem kui eelmisel aastal, Instagrami jälgijate 23%-line tõus oli samuti muljetavaldav. Näiteks levis 1953. aasta filmiklipp tehasest Tarbeklaas ligi 60 000 inimeseni nii Eestis kui välismaal. Rahvusarhiivi tavakasutamine püsis 2020. aasta tasemel, ulatudes ca 1,7 miljoni külastuskorraneni, neist 99,65% olid veebikasutused.

2021. aasta lõppu paigutus Vabariigi Valitsuse otsus rahastada Rahvusraamatukogu rekonstrueerimist perioodil 2022–2025. Nelja aasta pärast avab Rahvusarhiivi Tallinna keskus oma ukseid samas majas raamatukoguga, täpsemalt rekonstrueeritud hoone C- ja D-korpuses ehk Endla arhiivimajas.

2021. aastal lõppes 30 aastat kestnud koostöö MTÜga FamilySearch (Utah' genealoogiaühing), mille käigus digiteeritud miljonid failid perekonnaloosi allikaid ilmestavad Eesti arhiivinduse olemust: vaba juurdepääs, lihtne otsing, suur kasutajaskond. Nüüdseks on kõik piiranguteta geneoloogilised dokumendid veebis igaühele kättesaadavad.

Arhiivindusprogrammi esialgne eelarve oli 2021. aastal **8 548 090** eurot, millest kulusid 8 498 090 ja investeeringuid 50 000 eurot. Lõplik eelarve¹ oli **10 186 433** eurot (kulud 10 126 503, investeeringud 59 930). Eelarve tegelik täitmine oli 2021. aastal **8 864 888** eurot ning jääk 1 321 545 eurot. Jäägi põhjustasid peamiselt arhiiviväärtuslike erimaterjalide tarneraskused, mida rahastatakse välisriikide projektide kaudu. Tegevused viiakse ellu järgmisel aastal.

3. Hinnang programmi tegevuste tulemuslikkusele

Rahvusarhiivi 2021. aasta oli täis olulisi töid, millest valdav osa püsis hästi ajagraafikus ning andis oodatud tulemust. Oli õnnestunud arhiiviaasta, millesse panustasid lisaks paarisajale töötajale ka sajad partnerid ja tuhanded kliendid.

¹ Lõplik eelarve on kogu kasutada olevate vahendite maht, sh eelarve muudatused, ülekantud vahendid, Vabariigi Valitsuse reservidest eraldatud vahendid ja ministri tehtud muudatused. Arvesse võetakse ka kajastatud tuludest sõltuvate kulude ja investeeringute eelarve korrigeerimine.